

Korov kao domaćin bolesti i štetočina gajenih biljaka

Автор(и): гл. ас. д-р Светлана Стоянова, Институт по земеделие семезнание "Образцов чифлик" – Русе,
Селскостопанска академия

Дата: 28.03.2025 Брой: 3/2025

Rezime

Pojam korova u poljoprivredi odnosi se na bilo koju divlju ili polugajenu vrstu koja se pojavljuje u usevu gajenih biljaka protiv volje čoveka. Štetno dejstvo korova ispoljava se svuda, godišnje ili tokom čitavog vegetacionog perioda, u svim usevima i zasadima. Korovi pogoršavaju uslove za razvoj gajenih biljaka, jer apsorbuju vlagu i hranjive materije iz zemljišta, potiskuju ili zasenjuju gajene biljke, crpe hranjive materije direktno iz biljaka, doprinose razvoju i širenju bolesti i štetočina gajenih vrsta (jer su njihovi primarni ili intermedijarni domaćini), otežavaju mehanizovane radove, pogoršavaju kvalitet proizvoda, itd. Njihova snažna prilagodljivost na uslove

sredine čini ih ozbiljnim problemom za normalan rast i razvoj poljoprivrednih useva širom sveta. Ovaj pregled sumira podatke iz studija u Bugarskoj i inostranstvu o korovima koji su domaćini ekonomski značajnih bolesti i štetočina poljoprivrednih useva.

Poznato je da su korovi među glavnim štetnim faktorima u poljoprivredi. Na obradivom zemljištu, korovi su glavni konkurenti poljoprivrednim usevima u pogledu vode i hranljivih materija, potiskuju rast, smanjuju prinos i profitabilnost proizvodnje po jedinici površine. Njihova snažna plastičnost i kompetitivnost u odnosu na uslove sredine čini ih ozbiljnim problemom za normalan rast i razvoj poljoprivrednih useva. Međutim, štetni uticaj korova nije ograničen samo na njihovu konkurenciju za osnovne faktore vegetacije; oni takođe promovišu širenje većine štetočina i prouzrokovaca bolesti stvarajući žarišta za njihovo razmnožavanje, otežavaju mehanizovanu obradu useva, povećavaju troškove obrade zemljišta, žetve, itd.

Ovaj pregled ima za cilj da sumira podatke iz studija u Bugarskoj i inostranstvu u vezi sa korovima koji su domaćini ekonomski značajnih bolesti i štetočina poljoprivrednih useva.

Mnogi korovi i gajene biljke napadaju iste bolesti (gljivične, bakterijske, virusne) i štetočine (razne vrste stjenica, razne vrste pipa, lisne vaši, tripsi i druge štetočine), koje tokom vegetacije useva i posle žetve postaju žarišta za njihovo širenje. Veliki broj štetnih insekata, pre nicanja useva, hrani se korovskim biljkama, koje podržavaju razvoj ovih insekata u periodima kada za njih nema pogodne hrane.

Sivi kukuruzni pip

Na primer, poljski čičak (*Cirsium arvense* L.), pirika (*Elytrigia repens* L.), bermudska trava (*Cynodon dactylon* L.) i vrste čestoslavice (*Veronica* ssp.) su preferirana hrana za sivog kukuruznog pipa, koji je opasna štetočina kukuruza, ali napada i pšenicu, ječam, suncokret, grašak, pasulj, itd. Pirika (*Elytrigia repens* L.) i bermudska trava (*Cynodon dactylon* L.) su takođe domaćini ergota, koji je sklerocijalni oblik gljive *Claviceps purpurea* koja uglavnom napada raž. Neki od prouzrokovaca truleži korena pšenice takođe napadaju koren pirike (*Elytrigia repens* L.).

Uljana repičina zlatica

Poslednjih godina gaje se površine sa uljanom repicom, i treba napomenuti da ovaj usev jako napada uljana repičina zlatica (*Meligethes aeneus* F*), koja nanosi veliku štetu ovom usevu. Uljana repičina zlatica takođe napada korove iz familije krstašica – poljsku gorušicu (*Sinapis arvensis* L.) i divlju rotkvicu (*Raphanus raphanistrum* L.), ali ne sprečava njihovo stvaranje semena. Buvaši iz roda *Phyllotreta* i kupusna lisna buva (*Psylliodes chrysocephala* L.) u jesen se prvobitno hrane korovima iz familije krstašica divljom rotkvicom (*Raphanus raphanistrum* L.), poljskom gorušicom (*Sinapis arvensis* L.), a kasnije se sele na biljke repice i, kada se pojave u velikom broju, sposobni su da nanesu značajnu štetu. U usevima repice, kupusna vaš (*Brevicoryne brassicae* L.) parazitira na raznim korovskim i gajenim biljkama. Poljsku gorušicu (*Sinapis arvensis* L.) takođe napadaju prouzrokovaci bele rđe i kile, koje su opasne bolesti useva iz familije krstašica.

Prašinasta budžavost

Brojni travni korovi, kao što su vrste ljuļa (Lolium ssp.), vrste stoklasa (Bromus ssp.), divļi zob (Avena fatua L.), mokračni sirak (Echinochloa crus-galli L.), itd., sluŹe kao rezervoar za prouzrokovaae nekih bolesti Źitnih useva (prašinasta budŹavost, fuzarioze, mozaična trakavost pšenice, virus mozaika pšenice i drugi) i nekih Źtetočina (prugasti Źitni skakač, hesinjska mušica, crna pšenična mušica, itd.). Pravovremena i uspešna kontrola ovih korova u velikoj meri bi ograničila širenje Źtetočine i pomogla u njenoj suzbijanju.

Veliki broj korova su takođe domaćini lisnih vaši. Prisustvo poljskog čička (Cirsium arvense L.), poljske povijuše (Convolvulus arvensis L.), poljske gorušice (Sinapis arvensis L.), crvenog šтира (Amaranthus retroflexus L.) i pastirske torbe (Capsella bursa-pastoris L.) predstavlja takozvane hranidbene domaćine pamučne vaši i duvanskog tripsa i u velikoj meri odreђuje njihovu pojavu i širenje u poljoprivrednim područjima.

DŹonsonova trava (Sorghum halepense L.), pirika (Elytrigia repens L.), zelena muharica (Setaria viridis L.), Źuta muharica (Setaria glauca L.), vrste stoklasa (Bromus ssp.), divļi zob (Avena fatua L.) su domaćini virusa koji izaziva virus mozaika pšenice. Virus Źutog mozaika i virus Y krompira identifikovani su na tuštu (Portulaca oleracea L.), bokvici (Plantago major L.), pomrači (Solanum nigrum L.) i sitnocvetnoj galinsogi (Galinsoga parviflora Cav.). Mišĵakinja (Stellaria media L.) prenosi virus mozaika krastavca na duvan i papriku preko svog semena, dok je pepeljuga (Chenopodium album L.) domaćin virusa koji izazivaju Źuti mozaik pasulja, mozaik lucerke i mozaik repe.

Zaključak

Da bi se postigao visok agro-biološki i ekonomski efekat u suzbijanju korova, neophodno je primeniti naučni pristup. Velika biološka raznolikost štetne vegetacije, njihova različita osetljivost na savremene herbicide i druge metode suzbijanja zahtevaju sistematsku procenu nivoa zakorovljenosti i donošenje operativnih odluka za održavanje niže gustine korova. Savremena poljoprivreda raspolaže velikim brojem metoda, od kojih svaka ima specifične mogućnosti za suzbijanje korova. Najprikladniji, ekonomski naj efikasniji i ekološki najbezbedniji pristup je integralno suzbijanje korova. Ono podrazumeva primenu različitih metoda i sredstava – mehaničkih, fizičkih, hemijskih, bioloških, itd., koji se kombinuju na diferenciran način u skladu sa sastavom korovske vegetacije, ekonomskim pragovima štetnosti korova i specifičnim agroekološkim uslovima.

****Uljana repičina zlatica (Meligethes aeneus F) ima ažurirani latinski naziv – Brassicogethes aeneus Fabr.***

Reference

1. **Dimitrov Ja., M. Dimitrova, N. Palagacheva. 2015.** Korovske asocijacije u ozimoj uljanoj repici – stanište za razmnožavanje ekonomski značajnih štetočina poljoprivrednih useva. Naučni radovi Univerziteta u Rusu, 54 (1.1), 152-155.
2. **Dimitrova M. i sar., 2004.** Metodologija za procenu i mapiranje zakorovljenosti glavnih ratarskih useva. MAF, NSPI, Sofija.
3. **Kalinova Št., I. Žalnov, G. Dočev. 2012.** Pregled indirektnе štete od korova kao domaćina bolesti i štetočina gajenih biljaka. Naučni radovi, Poljoprivredni univerzitet – Plovdiv, LVI, 296-300.
4. **Serafimov, Pl., Cv. Dimitrova. 2009.** Određivanje preživljavanja i sposobnosti oporavka useva soje pri prirodnoj pozadini zakorovljenosti. Časopis za planinsku poljoprivredu na Balkanu, 12 (5), 1012-1026.